

10 JAAR STICHTING LANDSCHAPSBEHEER AA-DAL

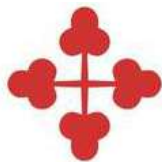
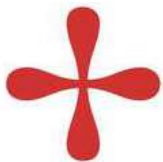
**natuur is
synoniem
voor geluk**

**verwondering en
mooie ontmoetingen
in de natuur**

**geen
sportschool-
abonnement
nodig**

**een beetje zoals
het vroeger was**

**het knettert in
het voedselbos**

Jeroen Charpentier

Vormen en beheren van
speel-, natuur- en tuin & landgoed

www.charp.nl

Wees welkom bij onze kleinschalige **biologische (vrucht)boomkwekerij** met grote verscheidenheid aan soorten en rassen. Wij leveren hoog- en halfstam-fruitbomen, kleinfruitstruiken en enkele laan- en sierbomen.

Open: november tot en met april elke vrijdag en zaterdag, mei en juni zaterdags van 9.00 tot 17.00 uur, of op afspraak.

Rijndonksestraat 8
5275 HJ Den Dungen
F.J. Komen/ J. Both
06-11482850/ 06-45497493
info@florisbomen.nl
www.florisbomen.nl

Welkom
Geniet van een
heerlijke tocht
door het 'Aa dal' en
al het lekkers
van Koekkoek!

Koffie- & Theehuis Koekkoek
Achterweg 19a / Berlicum

woensdag t/m zondag geopend
openingstijden + meer info:
www.bijkoekkoek.nl

koekkoek®

Dierenkliniek **DE GROTE BEEER**

feliciteert
Stichting Landschapsbeheer Aa-dal
met het 10-jarig jubileum!

*Een positieve kracht voor natuur en
cultuur*

Adres: De Nieuwe Ploeg 2, Berlicum
Telefoon: 073 503 67 66

<i>voorwoord</i>	4
In tien jaar hebben we veel bereikt	
<i>gebieden</i>	6
Wat is waar op de Westakkers	
<i>wilgen knotten</i>	8
Van houthakkers tot natuurbeheerders	
<i>professional</i>	10
Met boeren meer biodiversiteit	
<i>onmisbaar</i>	11
Vrijwilligers van het jaar	
<i>bier</i>	12
Uit liefde voor SLA en bier	
<i>roggeakker</i>	13
Een beetje zoals het vroeger was	
<i>vrienden</i>	15
Hoe meer vrienden, hoe meer SLA	
<i>educatie</i>	16
Verwondering en mooie ontmoetingen in de natuur	
<i>maaïen</i>	18
Geen sportschoolabonnement nodig	
<i>mode</i>	20
SLA in stijl	
<i>catering</i>	22
Ze zijn altijd blij als ze me zien	
<i>wethouder</i>	25
Natuur is voor mij synoniem voor geluk	
<i>voedselbos</i>	26
Gevoel en verstand vinden elkaar in het voedselbos	
<i>monitoring</i>	30
Metten is weten	
<i>bomen</i>	32
Makelaar in bomen	
<i>online</i>	34
De weetjes van Eve	

In tien jaar hebben we veel bereikt

Stichting Landschapsbeheer Aa-dal bestaat tien jaar. Een moment om bij stil te staan. In 2014 is SLA opgericht om de kwaliteit van natuur en landschap te verhogen. We houden ons bezig met behoud en ontwikkeling van ecologisch waardevolle natuur én met het herstel van het kleinschalige Brabantse cultuurlandschap. Onze vrijwilligers zijn hierbij onmisbaar. Die willen we daarom in het zonnetje zetten. Enerzijds door samen een feestje te vieren, anderzijds door hen en de geboekte resultaten vast te leggen in deze 'glossy'.

SLA heeft zich ontwikkeld van een knot- en hakploeg tot een gerespecteerde partner van de gemeente en andere partijen. Nu beheert SLA circa vijf hectare natuur voor de gemeente, allemaal geconcentreerd rond de Westakkers in Berlicum. De terreinen zijn verschillend van aard: een voedselbos, een kruidenrijke akker, een hooiland, een stukje bos, twee graslandjes en een hoogstamfruitboomgaard. Dat betekent veel variatie op een beperkt oppervlak, passend bij de kleinschaligheid die in het verleden zo kenmerkend was voor dit gebied. We helpen ook incidenteel Brabants Landschap, bijvoorbeeld met werkzaamheden bij het kerkepad van het Hersend naar de zomerdijk, het knotten van wilgen in het Aa-dal en het bijhouden van een oude haag bij de Looz Corswarem Hoeve.

Het bestuur van SLA zet ontwikkelingen in gang. Onze vrijwilligers steken de handen uit de mouwen en zo hebben we samen in tien jaar veel bereikt. We maken daarmee onze leefomgeving mooier en helpen natuur en landschap een stapje vooruit. Dat is nodig omdat het groen en de biodiversiteit de laatste decennia ernstig onder druk zijn komen te staan. Laten we dit de komende tien jaar zo doorzetten.

Maarten Post

VOORZITTER STICHTING
LANDSCHAPSBEHEER AA-DAL

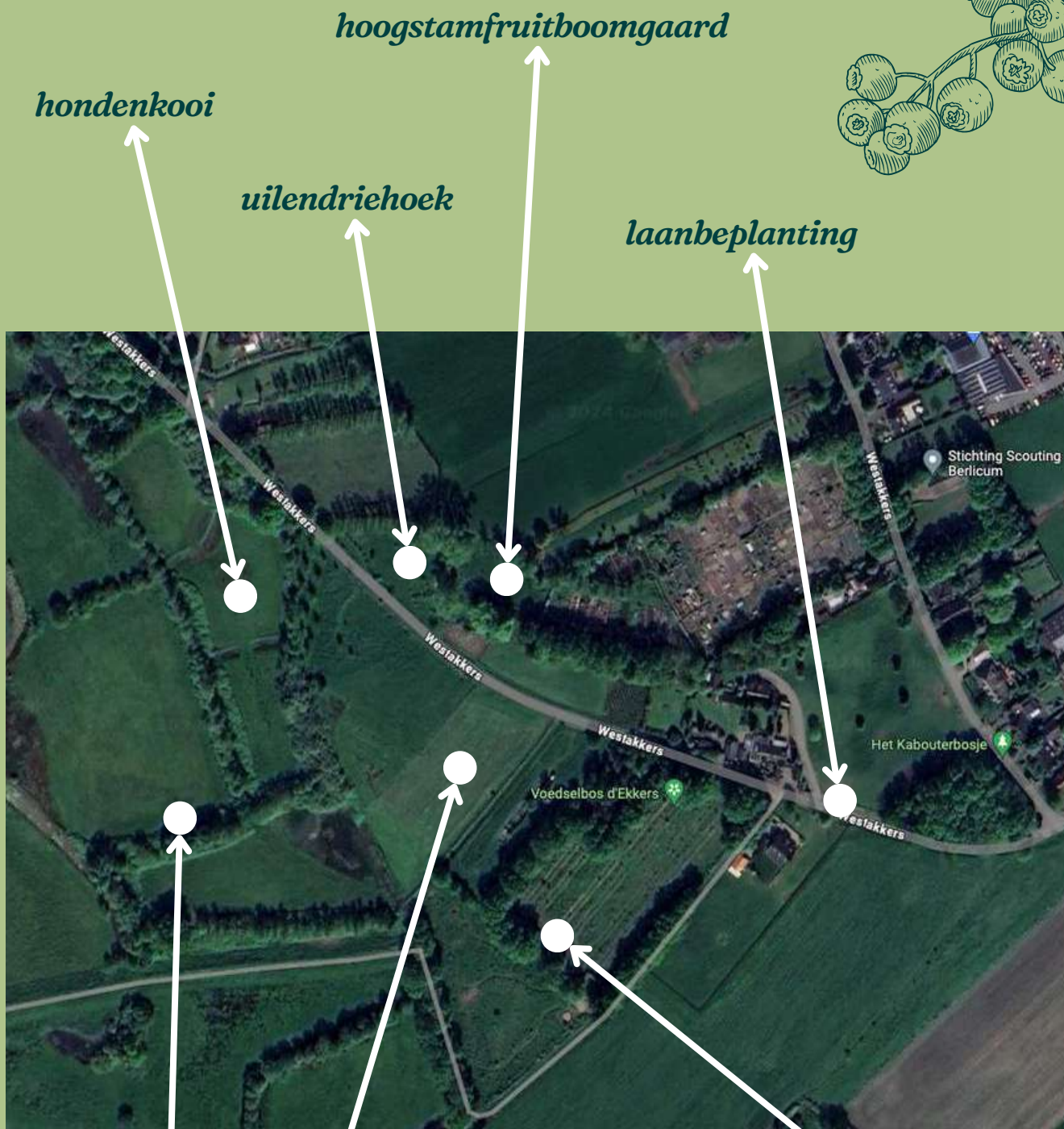

op de foto van links naar rechts: Piet, Rob, Pieter, Helma en Maarten (het bestuur)

Wat is waar op de Westakkers

Van houthakkers tot natuurbeheerders

Het begon ooit als een mooie winterklus voor mannen met een groen hart en flinke spierballen: het beheer van een perceel elzenhakhout bij Kasteel Heeswijk. Om ook in de zomer wat te doen te hebben, kwam er het maaiproject Aa-meander Heeswijk bij. Door de oprichting van de Stichting Landschapsbeheer Aa-dal in 2014 werd samenwerking met partners als Brabants Landschap en de gemeente mogelijk.

“We werkten ons vrijdags en zaterdags flink in het zweet en namen per jaar tussen de drie en vijf rabatten met elzen onderhanden”, vertelt Rob. “We deden het niet alleen voor het hout, maar ook voor het beheer van de natuur. Later gingen we in overleg met de gemeente bij Seldensate aan de slag.

Langzamerhand zakten we de Aa af richting Berlicum.” Rob is al vanaf het allereerste begin actief. Naast een aantal mannen als Jeroen, Frans, Harry en Ton kwam er ook al snel een aantal vrouwen bij, waaronder Chris en Dorine.

Wilgen knotten

Als een logisch vervolg op de activiteiten bij Seldensate begonnen de natuurliefhebbers met het knotten van wilgen. Dat doet SLA inmiddels in het hele Aa-dal bij Berlicum en Middelrode. In een cyclus van vijf tot zeven jaar worden elke winter zo'n twintig wilgen gekortwiekt. Een flinke klus, waar gelukkig bijna altijd vrijwilligers voor te vinden zijn. Rob legt uit: "Door het afzagen van de takken vormt de wilg een knot. Dat is niet alleen een mooi gezicht in het landschap, maar zorgt er ook voor dat allerlei dieren, waaronder muizen en uilen, zich er thuis voelen. De tenen werden vroeger gebruikt voor manden. Nu worden ze verwerkt in rillen: stroken met wilgentakken die dienen als afscheiding. Ook hierin vinden veel dieren een toevluchtsoord. Het dikke hout wordt door de vrijwilligers meegenomen of gaat naar zorgboerderij Buitengewoon. Daar wordt het kortgezaagd tot stookhout."

Met boeren meer biodiversiteit

Naast alle vrijwilligers zijn soms ook professionals nodig: om te adviseren waar het met de natuur in het Aa-dal heen moet, om oog te houden op de kwaliteit en om ervoor te zorgen dat er veilig gewerkt wordt. Professionals gebruiken machines die SLA niet heeft en geven advies over toekomstbestendig beheer en onderhoud. Eén van de belangrijkste adviseurs van SLA is Jeroen Charpentier, vrijwilliger én professional van het eerste uur, een man met een visie.

Jeroen noemt zichzelf een pionier en is dan ook al vanaf het begin betrokken bij SLA. “Ik werk liever buiten, dan dat ik aan een vergadertafel zit. Ik ga met Rob het veld in om te kijken hoe we het werk gaan aanpakken. We hebben op diverse plekken verschaald en zitten nu in de fase dat we zoeken naar het optimale evenwicht: voldoende opbrengst, bijvoorbeeld van de roggeakker, maar ook optimale biodiversiteit. In mijn ogen kunnen we dat het beste bereiken samen met boeren als Peter van Gaal, die extensief boeren. Zoals experimenteren met stalmest. Mijn stelling is: met boeren meer biodiversiteit”, vertelt Jeroen.

We kunnen nog een stap zetten

Hij vervolgt: “Ik ben trots op wat we bereikt hebben. De redding van het landschap is kleinschaligheid, zoals we die in het Aa-dal terug aan het brengen zijn. Met kleine akkers, bosjes, hagen en houtwallen. Maar we kunnen nog wel stappen maken. De potentie van het gebied wordt pas ten volle benut als boeren en andere professionals de krachten bundelen, samen met bevlogen vrijwilligers.” De gemeente mag daar volgens Jeroen best wat meer in investeren. “Er wordt gewerkt op grond van de gemeenschap, vóór de gemeenschap. Samenwerken in de natuur is goed voor de gezondheid van mensen. We zorgen voor verbetering van de biodiversiteit en voor klimaatbestendigheid. Dat mag toch wel iets kosten?”, sluit hij af.

Vrijwilligers van het jaar

Natuurlijk zijn alle vrijwilligers heel belangrijk voor SLA, maar sommigen vallen net een beetje meer op. Mensen die er altijd zijn of iets bijzonders betekenen voor SLA. Tot nu toe koos SLA twee keer een 'Vrijwilliger van het jaar': Ad en Bert. Wie verdient in 2024 deze eretitel?

Hart op de tong

Ad zijn hart ligt bij het voedselbos. Iedere zaterdag is hij daar te vinden. Weer of geen weer. Hij houdt de wilde bramen in bedwang, zorgt ervoor dat het afval netjes wordt opgeruimd en doet verder alles wat maar nodig is: spitten, planten en hooien. Hij gaat ook vaak mee op excursie en hij zit in allerlei groepjes: de werkgroep Natuur Dichtbij, de rondleidersclub en het feestcomité. Ad heeft het hart op de tong en laat zich duidelijk horen als hij het ergens niet mee eens is. Hij is ook gul en zwaait anderen alle lof toe. 'Een gouden kracht' vond het bestuur in 2022 en benoemde hem, tot zijn verrassing, tot de eerste 'Vrijwilliger van het jaar'.

Das op de dijk

Nog zo'n geweldenaar is Bert: "Ik zat al in de klankbordgroep Dynamisch Beekdal namens de Natuurgroep Gestel. Omdat ik graag iets wilde doen voor mijn eigen woonomgeving, reageerde ik acht jaar geleden op een oproep in de nieuwsbrief van SLA." Bert heeft zo'n beetje aan alles meegewerkt: wilgen knotten, inzaaien van de roggeakker, hooien en het plaatsen van eiken op de dijk. Bert zorgde ook voor verbinding met de Natuurgroep Gestel en dankzij hem namen vrijwilligers van SLA deel aan hun Basiscursus Groen. Bert meent: "SLA is een heel leuke club om bij te horen. Het is er gemoedelijk, niets moet, maar het wordt op prijs gesteld als je er bent". Het meeste geniet hij misschien nog wel van de bijzondere 'biologische' momenten: "Ragnar en ik waren 's avonds bomen aan het water geven, toen daar een das de weg overstak, de eerste levende das die ik ooit zag."

Uit liefde voor SLA en bier

Het bierteam is een bont gezelschap, dat min of meer toevallig bij elkaar is gekomen. Het doel: het Westakkersbier met rogge van de roggeakker aan de man te brengen. En laat dat trouwens maar aan de vrouwen van het clubje over.

Ze praten nogal door elkaar: Bart, Gerda, Harry, Marjon en Ragnar. Maar uiteindelijk wordt wel duidelijk dat deze groep met veel enthousiasme de markt opgaat. Het begon met de vraag om duizend liter bier van de Muifelbrouwerij, waarin ons eigen rogge was verwerkt, te verkopen. Want SLA kon wel wat liquide middelen gebruiken om de kosten van het zaaien en oogsten van de roggeakker te dekken. Onder leiding van Harry werd een groepje gestart. De één werd door Albert gestuurd, de ander kreeg via een appje te horen dat hij aan de groep was toegevoegd. Zonder veel kennis van marketing, maar met gezond verstand en liefde voor SLA startte de groep met verkoop en uitgifte van bier en meel. Ragnar herinnert zich: “Het liep in het begin niet echt soepel, want alle bestellingen en betalingen handmatig invoeren is niet zo slim.” Gerda vult aan: “Van voorraad uitleveren hadden we niet echt verstand.” Maar een aantal lichtingen verder is het logistieke proces goed ingeregeld en van het leveren wordt nu een gezellige bijeenkomst in de schuur van Jeroen Charpentier gemaakt.

op de foto van links naar rechts: Gerda, Harry, Ragnar, Marjon, Willem (het bierteam)

Lokaal product

Al snel stapte het bierteam over naar een lokale brouwer om het bier een echt lokaal product te maken. Samen met Brouwerij D'n Draak in Berlicum zijn vier nieuwe bieren met Balkums rogge ontwikkeld. Elk seizoen kent nu zijn eigen biertje in een mooi flesje: lentebock in het voorjaar, blond in de zomer, herfstbock in het najaar en triple in de winter. “Het kost soms wel moeite om de voorraad kwijt te raken”, volgens Bart. “Maar de dames in het gezelschap zijn gelukkig heel overtuigende verkopers”. Wat het overigens goed doet: de cadeauverpakking. Marjon vertelt: “Vorig jaar op de keigezellige kerstmarkt in Middelrode waren we binnen no time los.” Kortom, met hard werken en een hoop lol zorgt deze groep vrijwilligers voor continuïteit van de roggeakker.

Voor liefhebbers van ons Balkums Bier: je kunt nog steeds de heerlijke Lentebock bestellen. Ook lekker in de herfst. Er komt binnenkort weer een nieuw biertje aan. Bestellen kan via de bestelknop op de website van SLA.

Een beetje zoals het vroeger was

Maarten kan haarfijn uitleggen waarom SLA een roggeakker heeft. Hij schreef samen met de gemeente het winnende plan, waardoor de roggeakker definitief onder het beheer van SLA kwam.

“In dat plan stond dat we een kruidenrijke akker wilden aanleggen. Ook beloofden we akkerranden te creëren. We hebben bovendien aan de achterkant ruigtes gemaakt en links een heg neergezet die dient als scherm voor de akker en als toevluchtsoord voor dieren. Tot slot hebben we aan de andere kant met hulp van Plan Boom, gefinancierd door Stichting Trees for All en Nationale Postcode Loterij een brede houtwal aangelegd. Op deze manier leveren we een aardige bijdrage aan de biodiversiteit”, vertelt Maarten. De roggeakker is een onderdeel van het Aa-dal waar dankzij SLA een afwisselend kleinschalig landschap met veel variatie is ontstaan. Hij lacht “Een beetje zoals het vroeger was.”

Stofvreters

Ook de manier waarop de roggeakker bewerkt wordt, doet aan vroeger denken. Peter van Gaal ploegt jaarlijks met hulp van paarden de akker. De Stofvreters uit Vinkel komen in de zomer met oude landbouwwerktuigen de rogge maaien, binden en dorsen. Maarten weet: “Met hulp van onze vrijwilligers worden na het maaien de bossen gebonden roggehalmen op schoven gezet. Hiermee trekken we altijd veel bekijks. Gelukkig brengt de roggeakker ook wat op door de verkoop van roggemeel en bier, waardoor we het geheel budgettair neutraal kunnen beheren.”

Trots op het voedselbos

Een Duurzaam Initiatief om Trots op te Zijn. Het voedselbos in Berlicum is een prachtig voorbeeld van wat er mogelijk is wanneer inwoners, vrijwilligers en de gemeente samenkomen voor een initiatief. Het idee voor het voedselbos ontstond vanuit de gemeenschap zelf, met inwoners die graag wilden bijdragen aan een groene en zelfvoorzienende leefomgeving. De gemeente Sint-Michielsgestel ontving dit initiatief met open armen en faciliteerde de ontwikkeling van dit unieke stukje natuur, waar een breed scala aan eetbare planten, struiken en bomen nu in volle bloei staat.

De wijkmakelaars van de gemeente hebben vanaf het begin een belangrijke rol gespeeld in de totstandkoming van het voedselbos. Zij ondersteunden de initiatiefnemers door hen te helpen navigeren door gemeentelijke procedures, bijeenkomsten te organiseren en de communicatie tussen bewoners en gemeente te faciliteren. Mede dankzij hun inspanningen is het voedselbos uitgegroeid tot een gemeenschapsproject dat niet alleen voorziet in lokaal voedsel, maar ook bijdraagt aan de biodiversiteit en een plek biedt voor educatie en ontspanning. De gemeente Sint-Michielsgestel is enorm trots op dit initiatief en op de vele vrijwilligers die zich onvermoeibaar inzetten voor het onderhoud en de verdere ontwikkeling van het voedselbos. Zonder hun inzet en passie was dit project niet mogelijk geweest!

De wijkmakelaars hopen in de toekomst nog vaak samen te werken met SLA en zijn blij met de positieve impact die het voedselbos heeft op de gemeenschap. "We dragen het voedselbos een warm hart toe en kijken uit naar nog veel meer mooie samenwerkingen."

Beide wijkmakelaars dagen de inwoners van Sint-Michielsgestel uit om ook met nieuwe ideeën en initiatieven te komen die de leefomgeving verder verbeteren. "We staan altijd open voor nieuwe ideeën en willen graag samen met de gemeenschap bouwen aan de toekomst."

Voor meer informatie of om ideeën te bespreken, kunnen inwoners contact opnemen met:

Wijkmakelaar: **Nicole Heerius**
Sint-Michielsgestel en Gemonde
n.heerius@mijngemeentedichtbij.nl
 06-47050452

Wijkmakelaar: **Mike Venrooij**
Berlicum, Den Dungen en Middelrode
m.venrooij@mijngemeentedichtbij.nl
 06-27063982

St-M
Sint-Michielsgestel
 geeft ruimte

Hoe meer vrienden, hoe meer SLA

SLA draait grotendeels op vrijwilligers. We zijn hartstikke blij met alle enthousiastelingen die in hun vrije tijd hun handen uit de mouwen steken met zagen, sjouwen, planten, water geven en hooien. Maar soms kost natuurbeheer ook geld.

Daarom is SLA op zoek naar 'Vrienden' die ons financieel ondersteunen en daarmee laten zien dat ze ons werk een warm hart toedragen.

De bijdragen van 'Vrienden van SLA' gebruiken we bijvoorbeeld voor de aankoop en vervanging van planten en gereedschap, voor catering tijdens het harde werk en voor verzekering van de vrijwilligers.

Vriend worden?

Ben je geïnteresseerd? Je kunt je aanmelden via de knop 'Vriend van SLA worden' op onze website. Vriend worden kan al vanaf € 25,- per jaar. SLA heeft de ANBI-status. Dit betekent dat giften aftrekbaar zijn voor de belasting. En misschien zijn je burens, vrienden of familie geïnteresseerd? Iedere Vriend is van harte welkom.

Ook bedrijven en organisaties nodigen we van harte uit om SLA financieel te ondersteunen. Wil je hier meer over weten, neem dan contact op met onze penningmeester Piet Wientjes via penningmeester@landschapsbeheer-aad.nl.

Verwondering en mooie ontmoetingen in de natuur

op de foto van links naar rechts: Jacinta, Maarten, Ad, Bert, Marie-José, Eve en Anja (de werkgroep Natuur Dichtbij)

Iedereen net zo enthousiast maken over de natuur in onze eigen omgeving als wij zelf, dat wil SLA bereiken. Daarom organiseert de werkgroep Natuur Dichtbij sinds 2022 allerlei leuke, leerzame en verrassende activiteiten. Iedereen mag meedoen en daar hebben al veel mensen gebruik van gemaakt.

Voorbeelden van activiteiten

- Nachtvliners kijken
- Eindejaarsplantenjacht
- Vogelwandeling
- Thee maken met kruiden
- Stiltewandeling
- Bodemdierendagen
- Met een kinderboekenschrijver in het voedselbos

De leden van de werkgroep zijn er trots op dat ze in een paar jaar al heel wat activiteiten hebben georganiseerd. Veel inwoners van Berlicum en Middelrode hebben zo gezien hoe het Aa-dal zich ontwikkelt tot een prachtig natuurgebied.

Waar we het voor doen

Anja meent: “Het gaat er vooral om dat er mooie ontmoetingen plaatsvinden tussen mensen die blij worden van de natuur.” “Dat je kunt laten zien dat onze inspanningen voor de natuur zin hebben”, vult Bert aan. Marie-José vervolgt: “Het is mooi de verwondering te zien bij onze bezoekers. Waar eerst een grote plak met alleen maar mais was, is nu een voedselbos met een variëteit aan planten, dieren, vogels en insecten. Een rijkdom aan kleuren, geuren en smaken.” Er blijkt grote interesse te zijn voor de natuur in het Aa-dal. De werkgroep krijgt veel vragen en mensen zijn nieuwsgierig om te zien hoe het allemaal groeit en bloeit.

Kinderen

Het mooist vindt Ad de reacties van kinderen: “Zo’n jongen die vol enthousiasme een slak aan zijn vader laat zien.” Eve is één van de aanjagers van de activiteiten voor kinderen: “Kinderen die ingespannen kleine insecten bestuderen of elkaar de loef af proberen te steken bij het zoeken naar planten, zo leuk om te zien en geweldig dat ze terugkomen mét of zonder ouders.”

Samenwerking

De werkgroep zoekt regelmatig de samenwerking op: zo waren er drie excursies met medewerking van Brabants Landschap, Waterschap Aa en Maas en Heemkundekring De Plaets. Deelnemers hoorden mooie verhalen over de das en de bever in het gebied en de vondst van de Romeinse muntschat. Huis73 nodigde een kinderboekenschrijver uit in ons voedselbos en de seniorenwandeling van Natuurgroep Gestel kwam langs.

Geen sportschoolabonnement nodig

Zomaar een zaterdagochtend in augustus. Na een oproep van Rob meldt zich al snel een flinke groep vrijwilligers om te hooien in de uilendriehoek. Sommigen zijn nieuw, anderen zijn er al jaren regelmatig bij. Rond half één is de klus geklaard.

Bijna iedere zaterdag is er werk te doen in het gebied van SLA. In de zomer zijn er veel handen nodig om te hooien. Onder het genot van koffie van Det met cake van Suzanne blazen de harde werkers even uit. Na haar polsbreuk is Bep weer van de partij. Ze heeft een boerenachtergrond en heeft altijd een grote tuin gehad. Sinds kort komt ze regelmatig naar de Westakkers om een handje te helpen. “Heerlijk”, vindt ze. “En fijn dat het vrijwillig is. Een grote tuin bijhouden voelde soms als een verplichting, hier kan ik komen als ik zin heb.” Ook Kees is nieuw. Na zijn pensionering is hij bijna elke week ergens in het gebied aan het werk. “Op maandagmorgen om acht uur is het zalig rustig en geniet ik volop van de prachtige natuur”, glundert hij. Bart komt al jaren: “Ik zit de hele week binnen. Het is lekker om in het weekend buiten te werken en je hebt geen sportschoolabonnement nodig.” Willem is ook vaak van de partij: “Het is een leuke groep mensen en natuurbeheer gaat me aan het hart.”

op de foto van links naar rechts: Rob, Willem, Bep, Ragnar, Bart, Piet en Det (een deel van de harde werkers)

Motivatatie van de vrijwilligers

- Lekker buiten met je handen werken
- Iets doen voor de natuur en voor de samenleving
- Andere mensen ontmoeten

Verschraling en buffet voor de uilen

Het maaien en hooien van gras in de uilendriehoek en de hondenkooi is één van de terugkerende werkzaamheden. Het maaien gebeurt door professional Jeroen Charpentier. Daarna wordt er gehooid door vrijwilligers. Dat dient verschillende doelen. Zoals de bemeste en stikstofrijke grond verschrallen, zodat er meer kruiden- en bloemrijk grasland ontstaat. Dat is aantrekkelijker voor insecten, vogels en andere dieren, kortom beter voor de biodiversiteit. Het hooi wordt niet afgevoerd, maar op hopen gelegd en er worden muizenruiten gebouwd. De muizen die daaronder schuilen, zijn weer voedsel voor de uilen, die wonen in de uilennestkast bij de uilendriehoek.

SLA in stijl

Al ligt de nadruk bij SLA op zorg voor de natuur en noeste arbeid, toch wil het oog ook wat. Elke SLA-vrijwilliger staat soms vol twijfel voor zijn of haar kledingkast en vraagt zich af: “Wat is praktisch én hoe kom ik modieus voor de dag?” We geven je tips en laten je zien wat onze stijliconen dragen.

Zowel voor mannen als vrouwen is in de zomer de korte broek een absolute must. Willem gaat voor contrast met zijn shirt, terwijl Joris en Gerda juist kiezen voor ton sur ton.

In de winter kun je nooit te veel laagjes aantrekken. Absolute trendsetter op dit gebied is Ad, die zijn outfit helemaal af weet te maken met bijpassende accessoires.

Els laat zien hoe we met lichte, frisse kleuren een nieuwe lente verwelkomen.

Fred showt de laatste herfstmode: bestand tegen weer en wind is dit altijd een verstandige keuze.

Hoe elegant zwart staat, laten de zusjes Det en Chris ons zien met deze smaakvolle 'all-black' outfits.

Vanuit de historie van SLA is de stoere houthakkersbloes een mode-item dat altijd kan.

Ook bij SLA kennen we hoedjesdag, maar bij ons valt die over het algemeen midden in de zomer.

Voor de ultieme SLA-look moeten we natuurlijk bij Eve zijn. Wij verwachten grote navolging van dit fashionstatement.

Ze zijn altijd blij als ze me zien

Stiekem heel belangrijk: de koffie en koek in de pauzes. En wat te denken van de heerlijke soep tijdens de natuurwerkdag en de hapjes en drankjes aan het einde van het seizoen? Voor één keer zetten we ze in de spotlights: de vrouwen achter de catering.

Sommige vrijwilligers komen alleen als er koffie met cake wordt beloofd. Soep en hapjes worden over het algemeen met applaus ontvangen. Maar de makers van al dit lekkers zijn vrij onzichtbaar. Sterker nog, Det stelt: “Er bestaat niet eens een cateringgroep. Tien jaar geleden begon mijn zus Chris met koffie voor de houthakkers in Heeswijk. Carla (van Frans) zorgde vaak voor zoetigheden. In de begintijd van SLA was er om de twee weken een werkdag, maar met het huidige onbetrouwbare weer is dat niet meer mogelijk. Nu appt Rob mij als er gewerkt gaat worden, met de vraag of ik koek en zopie kan verzorgen. Ik bel dan Suzanne, die vaak voor heerlijke cake en taart zorgt. Natuurlijk is het leuk dat de vrijwilligers altijd blij zijn als ze me zien aankomen.” In het voedselbos zijn het vaak Eve en Karin die blikken vol eigen baksels meebrengen. Ook deze vallen altijd in de smaak. Voor het tienjarig bestaan pakken de zussen Det en Chris weer flink uit. Voor de gelegenheid willen zij wel een recept delen, met ons eigen roggemeel.

Makkelijk rogge-sodabrood

Dit roggebrood bak je zelf in een handomdraai. Moeilijk? Beslist niet! Je kunt het zelfs warm uit de oven eten met je favoriete beleg.

Ingrediënten voor één brood

- 250 gram volkorenmeel, plus een beetje extra om mee te bestuiven
- 100 gram roggemeel
- 50 gram havermout
- 1 tl zuiveringszout (baksoda)
- 1 groot ei
- 300 ml karnemelk of yoghurt

Bereiding

1. Verwarm de oven voor op 190 graden.
2. Doe het volkorenmeel en het roggemeel met de havermout, het zuiveringszout en 1 afgestreken theelepel zeezout in een grote kom en roer door elkaar.
3. Klop in een andere kom het ei en de karnemelk of yoghurt door elkaar en roer het mengsel vervolgens met een vork door de droge ingrediënten. Bestuif, als alles goed gemengd is, je handen met wat bloem en breng het deeg bij elkaar.
4. Vorm een bal van het deeg en leg die op een met bloem bestoven bakplaat, bestuif met wat bloem en druk hem met je handen plat tot een dikte van ongeveer 3 cm. Kerf met een scherp mes een kruisje of sterretje van ongeveer ½ cm diep in het midden en zet het brood 40 tot 45 minuten in de oven, of totdat er een stevige korst op zit en het brood hol klinkt als je op de onderkant klopt.
5. Laat het brood op een rooster afkoelen en serveer het lauwwarm.

ICT - O P L O S S I N G E N

ICT ZONDER NEE

www.sf-ict.nl – 088-594 00 99 – support@sf-ict.nl – Het Schild 17 Den Dungen

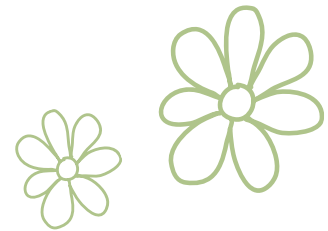
The advertisement has a textured, painterly background with green foliage and several bright yellow-orange flowers. The text is arranged in a list-like format on the left side, with the title at the top and services below. The contact information is at the bottom right.

Tuincafé de Witte Zwaan

Dineren
Bruiloften
Lunch
Feesten
Borrelen

voor meer informatie
info@dewittezwaan.com

Natuur is voor mij synoniem voor geluk

“De invloed van natuur op mensen is bewezen positief”, stelt wethouder Sam Goossens van de gemeente Sint-Michielsgestel. “Patiënten herstellen sneller en mensen ervaren meer rust in een groene omgeving. Zelf merk ik het ook na een wandeling in het bos: ik voel me beter. Natuur is geen hobby, maar het fundament onder een gezonde samenleving.”

De samenwerking van de gemeente met SLA is vooral de laatste jaren intensief. De gemeente wil nieuwe natuur realiseren. Ze heeft percelen voor natuurontwikkeling en verwerft ook nieuwe stukken grond, maar kan deze niet zelf beheren. SLA springt actief in op de ambitie van de gemeente door deze gronden in te richten en te beheren om zo de kwaliteit van natuur en landschap in en rond Berlicum en Middelrode te verhogen. “Samen met andere partijen, zoals het Groen Ontwikkel Fonds Brabant, schept de gemeente de voorwaarden en de actieve vrijwilligers van SLA doen de rest”, meent Sam Goossens.

De waarde van vrijwilligers

“We realiseren ons als gemeente soms onvoldoende wat vrijwilligers, zoals van SLA, betekenen voor de gemeenschap. Bijvoorbeeld voor de bewustwording van de natuur in de eigen omgeving. Jullie hebben een goede structuur gebouwd met vrijwilligers”, vervolgt hij. “Mensen kunnen meewerken als het uitkomt en het vrijwilligerswerk zo inpassen in hun drukke bestaan. Onder andere daardoor zijn jullie voor ons een betrouwbare partner.”

De gemeente wil de komende jaren nog meer investeren in natuur, landschap en biodiversiteit en hoopt in samenwerking met SLA ook andere geldstromen, bijvoorbeeld van de EU, te kunnen benutten. Als dat goed gaat, ziet de wethouder SLA over tien jaar nog meer natuur in de noordoostkant van de gemeente beheren. Tot slot heeft hij nog een boodschap voor de vrijwilligers: “We denken soms allerlei grootse prestaties te moeten leveren, maar SLA laat zien dat je op kleine schaal dingen kunt doen, die verschil maken. Mooie dingen, die goed zijn voor jezelf, voor elkaar en uiteindelijk ook voor de wereld.”

op de foto: wethouder Sam Goossens

Gevoel en verstand vinden elkaar in het voedselbos

Als het ‘managementteam’ van Voedselbos d’Ekkers vergadert, kan het goed knetteren. Want de één vindt dat de natuur vooral zijn gang moet kunnen gaan, terwijl de ander van mening is dat er vaker ingegrepen moet worden om het gewenste resultaat te krijgen.

Aan tafel met Albert, Eve, Fred, Helma en Piet blijkt het allemaal wat genuanceerder te liggen. Er zijn verschillen van inzicht, maar dat is helemaal geen probleem. Er is ruimte zat in het voedselbos en samen komen ze er altijd uit. Compromissen werken vaak prima. Wel maaien bijvoorbeeld, maar gefaseerd, dus niet alles tegelijk. En er is niet voor niets een romantisch deel en een rationeel deel in het bos. Soms leveren discussies andere invalshoeken op. Piet lacht; “Wat ik geleerd heb: als je op je handen blijft zitten, komen er andere dingen dan je verwacht hebt, maar dat is ook mooi”.

Managers met laarzen

De term ‘managementteam’ is bedoeld met een knipoog en vergaderen is niet hun hobby. Deze managers dragen liever laarzen dan loafers, maar zijn niet bang om verantwoordelijkheid te nemen en keuzes te maken. Ze zochten een geschikte locatie voor het voedselbos en zorgden samen met de gemeente dat er geld kwam. Ze lieten een plan maken voor de inrichting en bedachten dat er in ieder geval ook een ontmoetingsplek moest komen. “Hoe we het verder aan moesten pakken, daar hadden we geen idee van”, herinnert Albert zich. Ter inspiratie werden andere voedselbossen bezocht en langzamerhand kreeg d’Ekkers vorm. Met de hulp van een flink aantal vrijwilligers werd de bodem verbeterd en werden gaten gegraven en de eerste bomen en struiken geplant.

Excursies

Om inspiratie op te doen, bezochten we vanaf 2020 onder leiding van Marie-José een aantal voedselbossen. Inmiddels zijn deze uitstapjes vooral bedoeld om ervaringen en tips uit te wisselen:

- Fruitz voor Life in Zeeland (NB)
- Voedselbossen in Vlaardingen, Overloon, Hooge Zwaluwe en Waspik
- In 2023 gingen we gluren bij de burens in WOEST
- Op uitnodiging van Annemarie bezochten we in 2024 Schrikkelbos Heesch
- Na lang wachten konden Eve en Marie-José in 2024 een kijkje nemen in Ketelbroek van de pionier van de voedselbossen, Wouter van Eck

Rondleiders

Voedselbos d'Ekkers krijgt steeds vaker verzoeken voor rondleidingen. Zo werden al een buurtvereniging, een tuinclub en een groot aantal senioren ontvangen. Om aan de grotere vraag te kunnen voldoen hebben Albert, Eve en Piet aan Ad, Annemarie, Helma, Jacinta, Karin, Maarten en Marie-José de nodige kennis bijgebracht om bezoekers deskundig en enthousiast te kunnen ontvangen.

Water

Een probleem dat het team in de eerste jaren het hoofd moest bieden, was de droogte. Het waren twee hete zomers en het voedselbos zat op één van de hoogste gedeelten van de Westakkers. Dus er werd met gieters en slangen gesjouwd. Er werden speciale waterzakken aangeschaft. Fred weet nog: “We besloten dat er een eigen watervoorziening moest komen. We maakten een slimme constructie waarbij regenwater via het dak wordt opgevangen. Tegelijk ontstond hierdoor een mooi afdak, een fijne zitplek bij regen en zon.” Albert vervolgt: “Onze locatie is trouwens bij nader inzien niet zo slecht, want aan droogte kun je iets doen. Maar tegen water valt niet veel te beginnen, waardoor andere voedselbossen het afgelopen jaar veel schade hebben opgelopen.”

op de foto van links naar rechts: Albert, Ben, Marie-José, Jacinta, Anja, Piet en Ad (een deel van de voedselbosvrijwilligers)

Oogsten

Inmiddels houdt het team zich vooral bezig met beheer. Dat betekent maaien, de wilde bramen in bedwang houden, hier en daar wat nieuwe planten of kruiden erbij zetten en soms een beetje toezicht houden op het gebruik. Want sommige bezoekers laten nogal wat rommel achter. En er valt al wat te plukken en proeven. “De takken breken nog niet af van de hoeveelheid appels en peren, maar ik vind dat we al best veel oogst hebben”, concludeert Eve. “Er zijn allerlei soorten bessen, waaronder de fazantbes en die van de olijfwilg. We hebben voor het eerst de nashipeer en de kroosjespruimen komen er ook aan.” Dat stelt het team voor nieuwe vragen, zoals: kunnen we op een of andere manier geld verdienen met de opbrengst? Die vraag is meegenomen in de toekomstvisie die vorig jaar is gemaakt door Albert en Piet. Maar het besef is ook dat je vooral geduld moet hebben. “We zijn niet voor niks voedselboswachters”, grapt Albert. “De climaxbomen moeten nog echt gaan groeien en er moet biomassa worden opgebouwd voordat er sprake is van een voedselbosstelsel dat zichzelf in stand kan houden.”

Harde werkers

Het belangrijkste zijn natuurlijk de harde werkers die het beheer in het voedselbos uitvoeren. Iedere zaterdag en vaak ook op maandag zijn ze te vinden aan de Westakkers.

Trots

Alles overziend overheerst trots. Bij Helma, die als wijkmakelaar aan de wieg stond van het voedselbos: “Waar vijf jaar geleden een maisakker was, is nu een bos ontstaan.” “Een bos dat bovendien met eigen handen is opgebouwd”, vult Fred aan. Piet meldt: “Reeën, vossen, dassen, mollen, spitsmuizen, ze voelen zich allemaal thuis in dit bos. En dat geldt eigenlijk ook voor mensen. Er worden praatjes gemaakt op de ontmoetingsplek en vrijwilligers van allerlei pluimage vinden hier de ruimte om op een eigen manier een bijdrage te leveren aan het geheel.”

Meten is weten

op de foto van links naar rechts: Paul, René en Eve (de monitoringclub)

In tien jaar hebben de vrijwilligers van SLA het Aa-dal zichtbaar mooier gemaakt. Maar hebben alle inspanningen ook gezorgd voor meer biodiversiteit? Zijn er nu meer soorten planten en dieren in het gebied? Daar kunnen Eve, Paul en René meer over vertellen. Zij doen aan citizen science: burgers verzamelen gegevens die gebruikt worden voor wetenschappelijke doeleinden.

Vlinders en libelles

In de zomer van 2024 zijn samen met de vlinderstichting twee vlinderroutes en libelleroutes uitgezet, waar regelmatig tellingen op worden uitgevoerd.

Drie keer per jaar inventariseren ze op vijf plekken in het gebied, onder andere in het voedselbos en de hondenkooi, welke soorten planten en insecten er voorkomen. De informatie geven ze door aan Waarnemingen.nl. Via dit platform, onderdeel van een wereldwijde organisatie, wordt informatie verzameld over mondiale biodiversiteit. Eve: “Ik heb al 1.000 verschillende waarnemingen ingevoerd.” SLA zelf kan deze gegevens ook goed gebruiken. Het levert een beeld op van de ontwikkeling van de natuur en wat voor effect (kleine) ingrepen kunnen hebben. Paul weet: “Het leidt regelmatig tot discussie over maatregelen. Zorgt ons maaibeheer wel voor het verschrallen tot bloemrijk grasland? En leveren nieuwe soorten planten verbeteringen op voor vlinders of juist niet?”

Nationaal Monitoringsprogramma Voedselbossen

Voedselbos d'Ekkers doet mee aan het Nationaal Monitoringsprogramma Voedselbossen. Dit is onderdeel van de Green Deal, op basis waarvan de overheid voedselbossen ondersteunt. Jaap coördineert onze deelname en vertelt: “Er wordt gemeten of de kwaliteit van bodem en water en de biodiversiteit verbeteren. In de afgelopen jaren zijn er bodemonsters genomen door studenten en begeleiders van de Universiteit van Wageningen. En langzaam zijn er verbeteringen zichtbaar.”

Gespotte zeldzame soorten

Planten

Groot spiegelklokje
Pluimgipskruid
Reuzenmargriet
Beemdkroon
Brede druifhyacint
Bolderik
Groot trilgras
Tuinmuurbloem
Franse silene
Boslieffe

Nachtvlinders

Zesstreepuil
Ni-uil

Kevers

Behaarde bijenwolf
Neushoornkever

Bijen

Rozenknolgalwesp
Egelgalwesp

in de afbeelding: de locaties waar de zeldzame soorten zijn waargenomen. In totaal zijn er al ruim 2.000 waarnemingen gedaan en ingevoerd, waarvan het merendeel door Eve

Makelaar in bomen

op de foto van links naar rechts: Ben, Bert, Rob, Carlo, Sharon, Annemarie, Willem en Ragnar (de bomenclub)

Allerlei verweesde bomen en struiken vinden een tijdelijk thuis in de bomenhub van Ragnar. Vervolgens gaan ze naar kansrijke plekken in het SLA-gebied en heel soms ook daarbuiten. Met veel liefde zorgt de bomen- en struikenwerkgroep dat ze uit kunnen groeien tot volwassen bomen en hagen.

Ragnar heeft al jaren een grote passie: het redden en opkweken van jonge bomen en struiken. Hij vertelt: "Vroeger had ik ze in mijn eigen tuin, maar daar had mijn vrouw op een gegeven moment wel een beetje genoeg van. Nu staan achter een haag van meidoorns zo'n 300 tot 400 bomen verscholen op de weide van de volkstuin. Deze bomen komen onder andere van Struikroven in samenwerking met MeerBomenNu, het Schrikkelbos in Heesch en soms van particulieren. Dit bespaart SLA geld en zo dragen we bij aan het verhogen van de ecologische en landschappelijk kwaliteit van het gebied."

Bomenwerkgroep

De bomenwerkgroep heeft zich toegelegd op het planten en verzorgen van bomen en struiken. Door SLA zijn op de zomerdijk eiken-, fruit- en notenbomen geplant. Deze worden door de werkgroep verzorgd. Bert weet nog: “Tijdens de eerste droge zomers hebben we de aanplant op de dijk honderden liters water gegeven en vele gietranden gemaakt om het water bij de bomen vast te houden.”

Mooie verhalen

Er zijn nog volop plannen, bijvoorbeeld om het voedselbos beter te beschutten met bomen en om langs de waterloop op de weide de bomenrij met elzen weer te herstellen.

“Afgelopen jaar hebben we ons verdiept in de geschiedenis van het Aa-dal. We hebben daarvoor contact gezocht met onze burens. Dat was heel bijzonder. Deze mensen, die er al jaren wonen, kennen de geschiedenis van de streek. Zo hoorden we van het bestaan van een restant van oude ‘rabatten’. De inwoners kennen mooie verhalen en hebben vooral veel liefde voor het landschap in hun eigen omgeving. Met hen willen we kijken of we de kwaliteiten van het gebied kunnen behouden en versterken”, sluit Ragnar af.

De weetjes van Eve

Op de hoogte blijven van de activiteiten van SLA kan via onze website en social media. Wat SLA doet en hoe je mee kunt doen, vind je op de website. Op Facebook plaatsen we actuele informatie over activiteiten van SLA. Op Instagram kun je je kennis over de natuur vergroten met allerlei leuke en grappige weetjes van Eve. Hier zie je alvast een voorproefje. Dat smaakt toch naar meer?

Grootmoeders oorbel

Oftewel de fazantbes. De soort werd halverwege de negentiende eeuw geïntroduceerd in Europa (ze groeit oorspronkelijk in de Himalaya). Al gauw ontdekten jachtmeesters op landgoederen dat uitgezette fazanten de besjes heerlijk vinden, vandaar de naam fazantbes. De besjes zijn bitter als ze nog niet rijp zijn, maar als ze een diepe bruine tot zwarte kleur hebben en zacht zijn, smaken ze bijzonder als koffie of karamel.

landschapsbeheer-aa-dal.nl

Landschapsbeheer Aa-dal

voedselbosd_ekkers

Linksgewonden

Ik vermoed dat iedereen de buik vol heeft van slakken dit jaar. Maar ik moet zeggen dat ik ze stiekem toch wel iets aandoenlijks vind hebben, met name de huisjesslakken. Kijk nou naar dit koppie, alsof ie je vriendelijk aankijkt. Net zoals de meeste mensen rechtshandig zijn, zijn de meeste slakken rechtsgewonden. In 2017 werd een linksgewonden segrijnslak gevonden in Engeland, Jeremy. Zeer zeldzaam, want maar één per miljoen segrijnslakken is 'links'. Dit betekent dat hun genitaliën ook andersom zitten en ze niet kunnen paren met rechtsgewonden slakken. Jeremy ging viral en er werd een zoektocht opgezet om een maatje te vinden. In eerste instantie werd Lefty gevonden, maar de twee klikten niet. Vervolgens vond een Spaanse slakkenboer Tomeau. Tomeau en Lefty vielen voor elkaar en lieten Jeremy alsnog alleen achter.

BROUWERIJ D'N DRAOK

BROUWER VAN HET BALKUMS ROGGEBIER

BROUWERIJ D'N DRAOK VERZORGT OOK
RONDLEIDINGEN, PROEVERIJEN,
WORKSHOPS EN PRIVATE LABELS.
KOM MAAR EENS KIJKEN!

DRAOK.NL * NEDERHOF 3A BERLICUM

Koop de E-bike
van het Jaar
Bij Tweewielers
Guus van Buuren

www.gazelle.nl

theetuin

Atelier
Achteraf

keramiek

Heikantsehoeve 1 Berlicum
www.atelier-achteraf.nl

HERMAN VAN ESCH
constructief innovatief

Passie voor Metaal

Trappen en balustrade's
Tuinhuizen
Stalen deuren

Luifels
Bouw- en hijsconstructies
Poorten

WESTAKKERS 55 5258 SB BERLICUM
073 503 1682 HERMAN@HERMANVANESCH.NL

www.hermanvanesch.nl

*uitgave
ter ere van
10 jaar SLA
2024*

teksten

Jacinta Kannekens

foto's

Maarten Post

vormgeving

Helma Smolders

advertenties

Pieter Janse

*papier: ISO 14001 en ISO 50001
gecertificeerd, houtvrij EDF, EU
Ecolabel, FSC Mix*

Stichting
Landschapsbeheer Aa dal

